

Bijlage VMBO-GL en TL
2021

tijdvak 1

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bronnenboekje

bron 1

Een tekening van rellen in Amsterdam in 1848:

bron 2

Een brief met een waarschuwing aan koning Willem III:

De macht van uwe majesteit is aangetast. De Kamerleden willen dat uw ministers verantwoording afleggen aan de Tweede Kamer en niet meer aan u. Maar pas op! Ik waarschuw u: dan zal uw macht nóg verder afnemen!

bron 3

Uit een verslag van een vergadering van de Tweede Kamer (1869):

De minister kwam met een wetsvoorstel om in de begroting ruim 109.000 gulden op te nemen voor diverse onderwijsuitgaven. Een Kamerlid stelde voor om dit bedrag te verhogen met 400 gulden. Deze wijziging werd door de minister overgenomen. Daarna werd de begroting door de Tweede Kamer aangenomen.

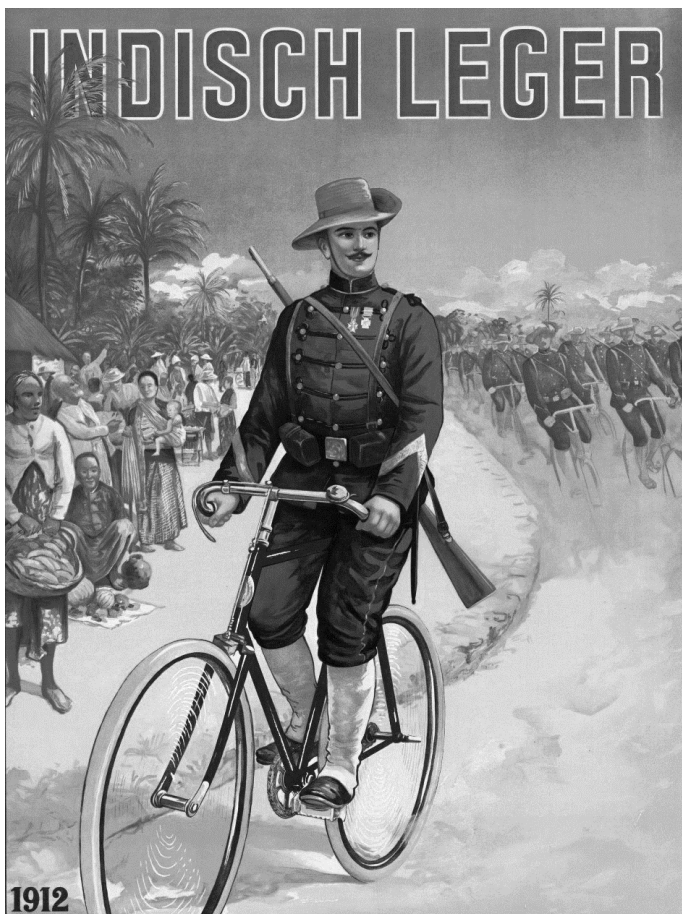
bron 4

Uitnodiging voor een vergadering (1894):

Hierbij nodigen wij u uit voor een vergadering om een democratische partij op te richten. U kunt hierbij aanwezig zijn als u het met ons eens bent. Wij willen als partij de loonslaven steunen in hun strijd tegen de kapitalistische onderdrukkers. Wij willen het kiesrecht veroveren en gebruiken als democratisch middel in de klassenstrijd.

bron 5

Een poster van de Nederlandse regering, bedoeld om in Nederland soldaten te werven (1912):

Toelichting

Op de poster staat bovenaan: Indisch leger.

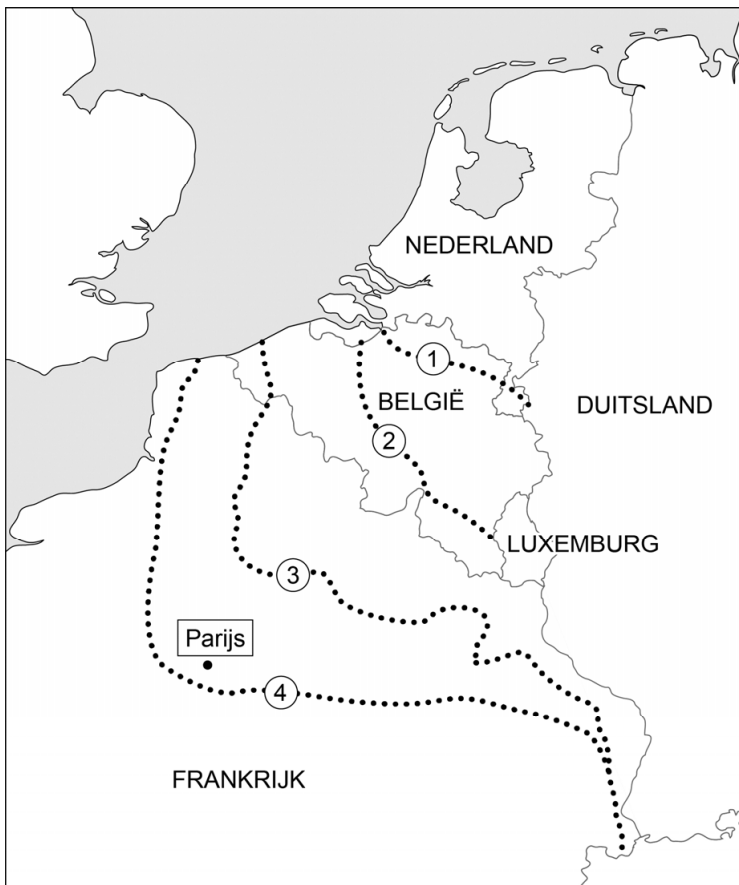
bron 6

Opvang van vluchtelingen in Nederland (1914):

bron 7

Een kaart met frontlijnen tijdens de Eerste Wereldoorlog:

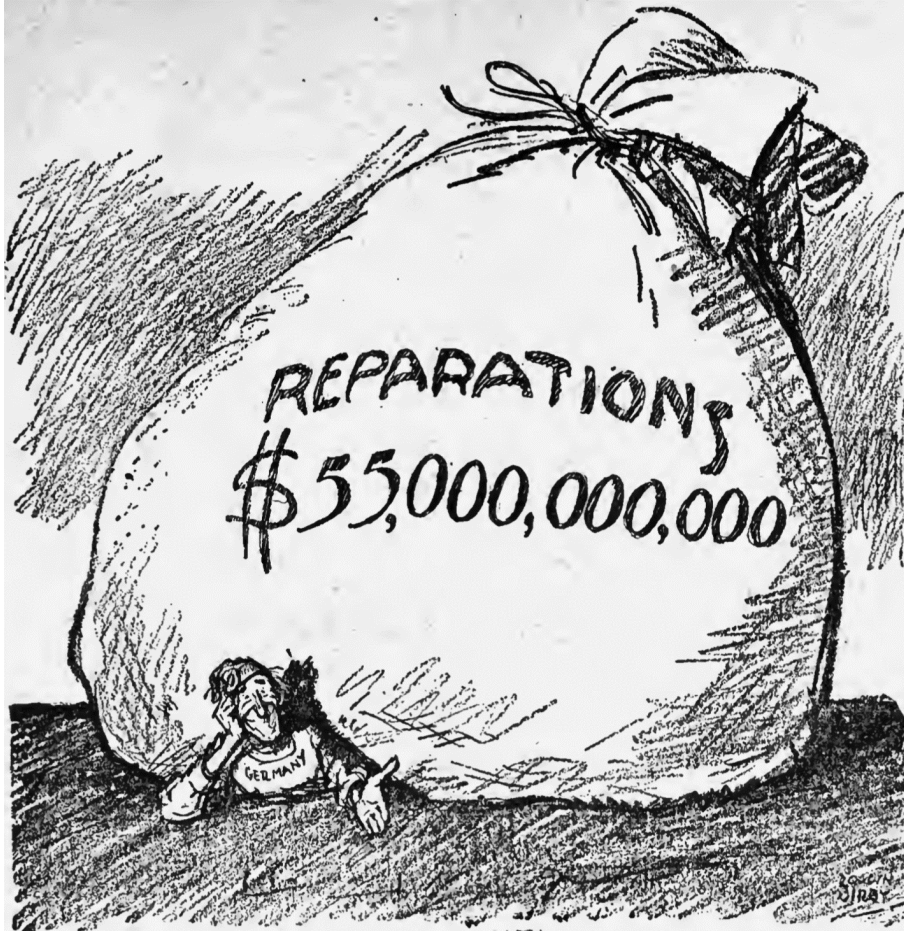
bron 8

De keizer strooit met oorlogsmedailles op een slagveld (1916):

bron 9

Een Amerikaanse politieke tekening (1921):

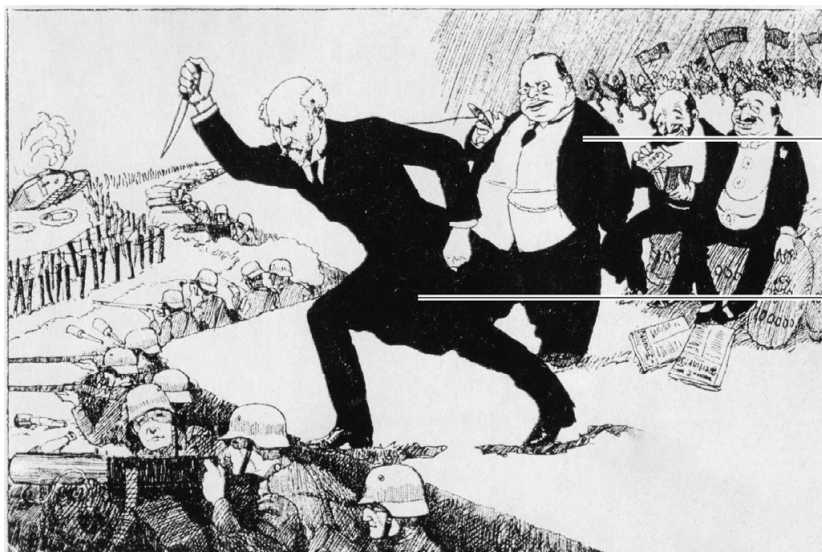
Toelichting

Op de zak staat: herstelbetalingen 55.000.000.000 dollar.

Op de man die onder de zak ligt, staat: Duitsland.

bron 10

Een politieke tekening (1924):

HIJ ondertekende de wapenstilstand namens de Duitse regering.

HIJ riep de Weimar-republiek uit.

bron 11

Een herinnering van iemand uit de Sovjet-Unie (1935):

Bijna iedere nacht reed de zwarte bus door de stad om mensen te arresteren. Ik was altijd bang dat hij voor mijn huisdeur zou stoppen. En inderdaad, op een nacht was het zover. Een speciaal commando stormde mijn huis binnen. Ik werd afgevoerd in de bus. De rit duurde heel erg lang. Ik was totaal uitgeput. Bij aankomst werden onze spullen ingenomen. Ik had geen naam meer, ik was gevangene nummer 194021. Ik werd ervan beschuldigd dat ik had meegeluisterd naar een grap over Stalin.

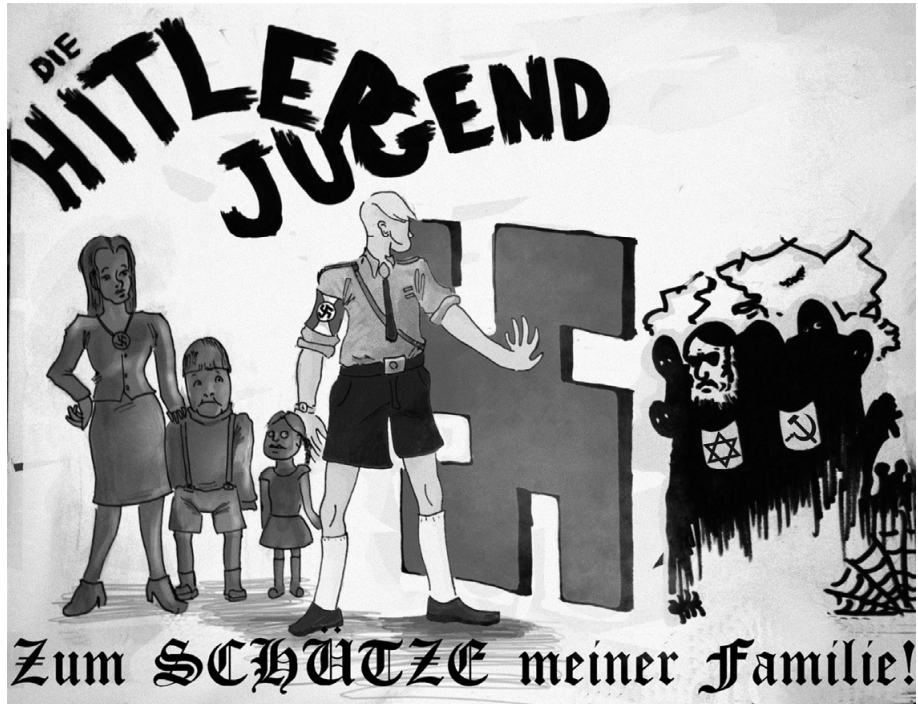
bron 12

Herinneringen van een vrouw uit de Sovjet-Unie over het jaar 1937:

Ik hield van Stalin. Ik ben van hem blijven houden. Zelfs toen ze over hem gingen schrijven dat hij verkeerde dingen heeft gedaan. Ik bleef van hem houden. Toen ik onze buurman een nare opmerking over Stalin hoorde maken, wilde ik hem aangeven bij de geheime politie. Ja, dat meende ik echt! Ik was in staat mijn eigen vader en moeder, van wie ik hield, aan te geven. Echt waar!

bron 13

Een propagandaposter van de nazi's (1937):

Toelichting

Op de poster staat bovenaan: de Hitlerjugend.

Onderaan staat: ter bescherming van mijn gezin.

bron 14

Een Nederlandse politieke poster uit 1940:

Toelichting

Op de poster staat: met Duitsland voor nieuw Europa.

Rondom de poster staan overal de woorden: voor nieuw Europa.

bron 15

Uit een Russisch tijdschrift voor soldaten:

Tel niet de dagen, tel niet de meters. Tel alleen de Duitsers die je hebt gedood. Dood de Duitsers: dat is het gebed van je moeder. Dood de Duitsers: dat is de kreet van de Russische aarde. Aarzel niet: dood hen.

bron 16

Een Amerikaanse poster (1942):

INSTRUCTIES VOOR ALLE PERSONEN VAN JAPANSE AFKOMST

Alle personen van Japanse afkomst die wonen in de Verenigde Staten zullen worden overgebracht naar opvangkampen.

Dit zal morgen gebeuren vanaf 12.00 uur.
De overheid helpt u door vervoer en opvang te regelen.

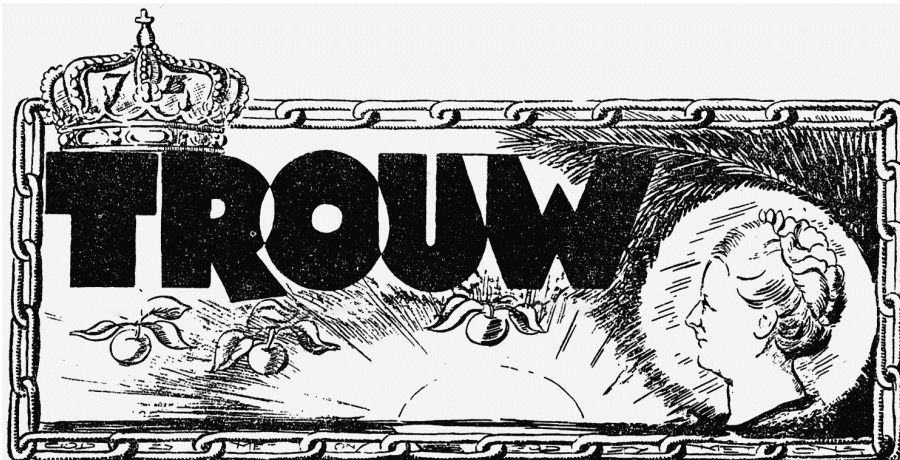
Elk gezinslid mag alleen het volgende meenemen:

beddengoed
bestek
kleding
toiletartikelen

Grotere bezittingen zoals wasmachines worden door de Amerikaanse overheid bewaard.

bron 17

De kop van de krant *Trouw* (30 april 1943):

bron 18

Herinneringen van een Nederlandse vrouw die in 1943 als kind in een kamp heeft gezeten:

Ze sloten ons met alle andere blanken op in kampen. We leden honger en werden met geweld in bedwang gehouden. “Tenko! Tenko!”, schreeuwden de bewakers terwijl we uit de laadruimte klommen. Ze sloegen sommige vrouwen met hun geweer. “Tenko! Tenko!” De kinderen huilden en de soldaten stelden ons in rijen op. Na een hele tijd stond iedereen op wonderbaarlijke wijze te buigen in de brandende tropische zon voor een kleine, gemeen uitziende man. Mama zei dat we het voorbeeld van de andere vrouwen moesten volgen. Toen bogen we allemaal.

bron 19

Een herinnering, oktober 1944:

We zaten gezellig samen thee te drinken toen we een Duitse soldaat en een politieagent langs zagen lopen. Een van mijn zussen ging naar de voordeur en deed open. De politieagent zei: “Jullie moeten allemaal direct naar het plein gaan bij de kerk. De deuren moeten open blijven, want alle huizen in de straat worden doorzocht. Wie we nog vinden, wordt meegenomen of doodgeschoten.”

bron 20

Twee affiches over bombardementen in 1944:

affiche 1

Toelichting

Op het affiche staat: Nijmegen 22-2-'44, Anglo-Amerikaansche oorlogsvoering. (Anglo-Amerikaansche betekent Engels-Amerikaanse.)

affiche 2

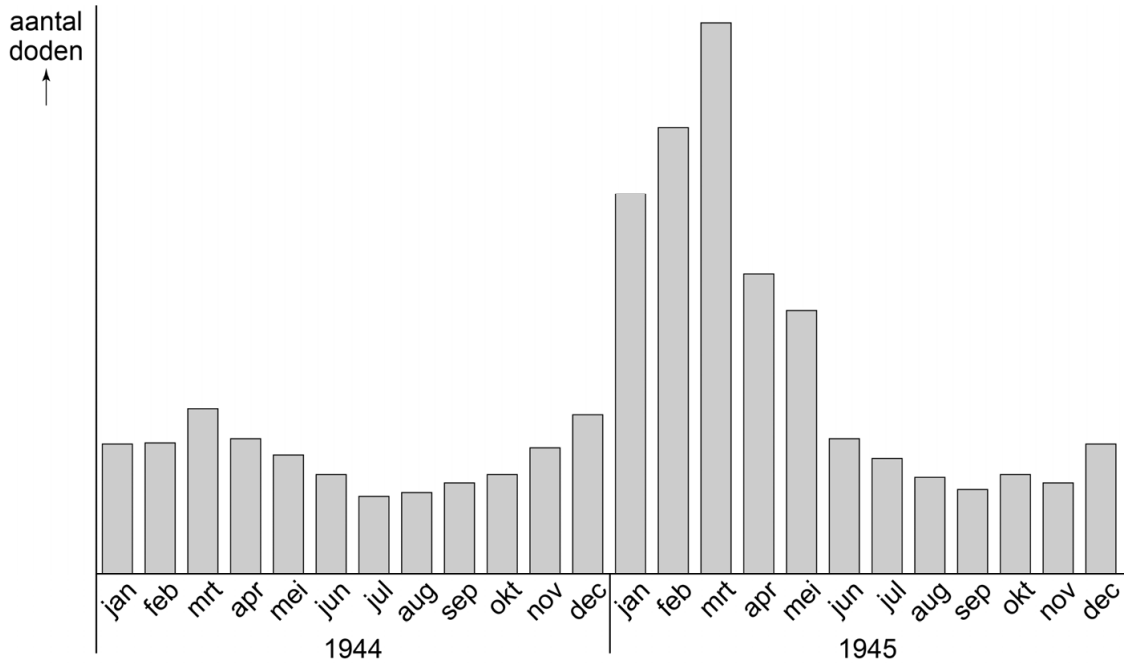

Toelichting

Op het affiche staat: Van je vrienden moet je 't hebben! Nijmegen, Enschede, Arnhem.

bron 21

Het aantal doden per maand in Den Haag in 1944 en 1945:

bron 22

Uit de inleiding van een boek (1945):

Bergen-Belsen, Dachau, Buchenwald, Auschwitz. Het zijn namen die voor altijd afschuw zullen opwekken. In dit boek staan foto's van geallieerde oorlogsfotografen. De mensen die twijfelen, die niet kunnen of willen geloven dat dit gebeurd is, kunnen het nu met eigen ogen zien.

bron 23

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal vier afbeeldingen over de Tweede Wereldoorlog.

afbeelding 1

Bombardement op Rotterdam:

afbeelding 2

Operatie Market Garden:

afbeelding 3

Japanse aanval op Nederlands-Indië:

afbeelding 4

Een Poolse soldaat in het noorden van Nederland:

bron 24

Uit het dagboek van een vrouw (1945):

We lezen in een krant dat op 17 augustus een Indonesische nationalist de Republiek Indonesië heeft uitgeroepen. Hij noemt zichzelf president. De meesten van ons maken zich boos over dit belachelijk gedoe. Onze mannen gaan daar snel een einde aan maken.

bron 25

Een herinnering aan een gebeurtenis in de DDR uit 1950:

Mijn broer had op school een opstel geschreven over een schoolklas waarin verschillende groepjes leerlingen over politiek discussieerden. Bovendien had hij contact gezocht met de universiteit in West-Berlijn, omdat hij van plan was om daar te studeren. Zijn beste vriend heeft hem verraden. Daarna werd mijn broer gearresteerd en werd hij naar de militaire rechtbank gebracht. Na tien minuten sprak de rechter het vonnis uit: 25 jaar gevangenisstraf omdat hij kritiek heeft gehad op de Sovjet-Unie.

bron 26

Een Oost-Duitse propagandaposter uit 1951 met als titel *Van de Sovjetmensen leren, betekent leren te overwinnen:*

bron 27

Fragment uit een brief aan een Nederlandse minister-president (1954):

Geachte minister, morgen brand ik een kaarsje voor u, want mijn moeder zal u altijd heel dankbaar blijven. U heeft er met deze wet voor gezorgd dat zij en zoveel anderen een fijne, prettige oude dag kunnen hebben.

bron 28

Een fragment uit een overheidsfolder van de Bescherming Bevolking (1961):

Wat te doen bij een aanval:**Zoek dekking waar u bent****Binnenshuis:**

1. Onmiddellijk dekking zoeken onder tafel, bed, werkbank e.d.
2. Zover mogelijk van ramen en buitenmuren.

Buitenshuis:

1. Spring of duik achter muur, wal, in greppel.
2. In voertuig direct stoppen en op de vloer gaan liggen.

bron 29

Hieronder staan vier fragmenten uit verschillende troonredes:

fragment 1

Het waren donkere jaren vol verdriet, nederlagen en heldenmoed. Ik ben blij weer in uw midden te mogen staan.

fragment 2

Door de soevereiniteitsoverdracht is de eeuwenoude verhouding tussen Nederland en Indonesië blijvend veranderd.

fragment 3

In verschillende delen van de wereld wordt gestreefd naar meer vrijheid en democratie. In bijna alle Oost-Europese landen zijn hoopvolle veranderingen te zien.

fragment 4

In dit internationale jaar van de rechten van de mens is er veel geweld in de wereld. Het neerslaan van de opstand van de moedige inwoners van Praag heeft ons diep geschokt.

bron 30

Meerpersoons- en eenpersoonshuishoudens tussen 1900 en 2000:

